

Onderzoek

Online seksuele grensoverschrijdende ervaringen: een exploratief onderzoek naar de risicofactoren bij Nederlandse en Vlaamse jonge vrouwen

Dwayne Meijnckens¹, Stans de Haas¹, Katrien Symons² en Ine Vanwesenbeeck¹

¹ *Rutgers WPF, Utrecht, Nederland*

² *Universiteit Gent, Gent, België*

Samenvatting

Eén van de ontwikkelingstaken van jongeren is om wederkerige seksuele contacten en relaties aan te gaan die veilig en vrij van uitbuiting zijn. Het internet is één van de contexten waarbinnen jongeren hun seksualiteit kunnen ontwikkelen, bijvoorbeeld door seksuele (zelf)verkenning via online communicatie. Hierbij kunnen jongeren prettige ervaringen opdoen, maar zij kunnen ook geconfronteerd worden met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hoewel er veel onderzoek is gedaan naar risicofactoren van *face-to-face* ('offline') grensoverschrijding, is online seksuele grensoverschrijding minder onderzocht. Het doel van deze studie is om meer inzicht te krijgen in de risicofactoren voor online seksuele grensoverschrijding. In totaal hebben 404 jongvolwassen vrouwen van 18 tot 27 jaar een online vragenlijst ingevuld. Daarvan had 71.3% minstens één online grensoverschrijdende ervaring. Resultaten laten zien dat ervaringen van offline seksuele grensoverschrijding voor het 16e levensjaar gerelateerd zijn aan een vervijfvoudigd risico op het meemaken van online grensoverschrijding. Daarnaast bleek dat vaker seks hebben met losse sekspartners de kans op online grensoverschrijding verdubbelt. Het zou kunnen dat jonge vrouwen met relatief veel losse partners een actieve seksuele levensstijl hebben, ook online, waardoor zij een grotere kans hebben om met seksueel grensoverschrijdend gedrag geconfronteerd te worden. Deze risicofactoren voor online slachtofferschap komen deels overeen met eerder gevonden risicofactoren voor offline slachtofferschap. Er is mogelijk sprake van vervaagde grenzen tussen online en offline interacties, waardoor risicofactoren niet beperkt zijn tot één context.

Uit resultaten van 'Seks onder je 25e' (De Graaf, Kruijjer, Van Acker, & Meijer, 2012) blijkt dat jongeren van 12 tot 25 jaar goed kunnen communiceren over hun wensen en grenzen op het gebied van seksualiteit. Desondanks blijft seksueel grensoverschrijdend gedrag onder Nederlandse jongeren een probleem: onderzoek van De Haas (2012) toont een piek in de grensoverschrijdende ervaringen tussen het 14e en 18e levensjaar. Daarnaast is er ook een substantiële prevalentie tussen het 19e en 29e jaar. Daarna neemt het risico af. Vlaamse jongeren laten eenzelfde patroon zien (Hellemans & Buysse, 2013). Een deel van de Nederlandse jongeren gebruikt het internet voor

seksueel getinte contacten, bijvoorbeeld via de webcam (De Graaf et al., 2012). Op deze manier kunnen jongeren ongevraagd in aanraking komen met seksuele verzoeken die voor hen over de grens gaan. Vooral jonge vrouwen lopen een verhoogd risico op dergelijke online seksuele grensoverschrijding (Baumgartner, Valkenburg, & Peter, 2010; De Graaf & Vanwesenbeeck, 2006). De vraag is wat hen hiervoor zo kwetsbaar maakt, maar ook welke factoren hen hiertegen beschermen.

Seksuele grensoverschrijding

Seksuele grensoverschrijding omvat ervaringen en gedragingen die over de grens van een slachtoffer gaan, variërend van ongewenste seksuele opmerkingen tot penetratie onder dwang (Kuyper, De Wit, Adam, Woertman, & Van Berlo, 2010). Een groot deel van de Nederlandse en Vlaamse jongeren komt in aanraking met seksuele grensoverschrijding, zo blijkt uit verschillende grootschalige studies in beide landen.

In Nederland geeft tussen 17% en 21% van de jonge vrouwen aan ooit wel eens gedwongen te zijn om sek-

---

D. Meijnckens, MSc. pedagoog, onderzoeker
S. de Haas, PhD, psycholoog, senior onderzoeker
K. Symons, PhD, socioloog, onderzoeker
Prof. dr. I. Vanwesenbeeck, psycholoog, onderzoeksmanager
Correspondentie: Dwayne Meijnckens, Rutgers WPF. Postbus 9022, 3506 GA Utrecht.
E: g.d.meijnckens@gmail.com

suele handelingen te doen of toe te staan; 16.4% van de Nederlandse vrouwen maakte dit mee voor het 16^e levensjaar (De Graaf et al., 2012; De Haas, 2012). In Vlaanderen gaf 8.9% tot 22.3% van de jonge vrouwen aan voor het 18^e jaar te zijn gedwongen tot seksuele handelingen. Seksueel grensoverschrijdende ervaringen na het 18^e levensjaar kwamen bij 3.1% tot 13.8% van de Vlaamse jonge vrouwen voor (Hellemans & Buysse, 2013; Pieters, Italiano, Offermans, & Hellemans, 2010). Hoewel de bovenstaande prevalentiecijfers enigszins uiteenlopen, is seksuele grensoverschrijding duidelijk een probleem in beide regio's.

Bij seksuele grensoverschrijding is er, zoals bekend, niet noodzakelijk sprake van fysiek contact. Zo blijkt uit een Nederlands populatiestudie dat 54.4% van de vrouwen van 15 tot 25 jaar ooit het slachtoffer was van seksuele grensoverschrijding zonder fysiek contact (De Haas, 2012). Deze niet-fysieke grensoverschrijding verloopt vaak via het internet, waarmee jongeren ongevraagd in aanraking komen met seksueel beeldmateriaal of seksueel getinte verzoeken (Marcum, Ricketts, & Higgins, 2010; Valkenburg & Peter, 2011; Ybarra, Espelage, & Mitchell, 2007). Zo rapporteren deze jongeren dat zij voornamelijk via de webcam werden geconfronteerd met ongewenste naaktbeelden of masturbatie en gaf een klein deel aan dat er naaktbeelden van hen werd gemaakt of verspreid (De Haas, 2012).

Doordat beeldmateriaal moeilijk van het internet te verwijderen is, kan verspreiding van seksueel beeldmateriaal verregaande gevolgen hebben. Online grensoverschrijding blijkt bovendien gerelateerd te zijn aan psychosociale problemen. Zo vertonen slachtoffers van verregaande online grensoverschrijding relatief veel post-traumatische en depressieve symptomen, delinquent gedrag en middelenmisbruik (Mitchell, Finkelhor, & Wolak, 2007b; Mitchell, Ybarra, & Finkelhor, 2007; Wells & Mitchell, 2007; Ybarra et al., 2007). Preventie van online grensoverschrijding is belangrijk en daarvoor is een inzicht in beschermingsfactoren en risicofactoren nodig. In de huidige studie worden risicofactoren voor het meemaken van online seksuele grensoverschrijding onderzocht bij Nederlandse en Vlaamse jongvolwassen vrouwen.

Risicofactoren

Eerder onderzoek toont diverse risicofactoren voor het meemaken van seksueel grensoverschrijdend gedrag via internet. Aangezien er nog niet veel onderzoek is gedaan naar beschermings- en risicofactoren van online grensoverschrijdende ervaringen, maakten we daarbij ook gebruik van onderzoek naar offline grensoverschrijding.

Eerdere ervaring met grensoverschrijding

Jongeren die ooit al eens offline grensoverschrijdende ervaringen hadden, lopen een verhoogd risico om hiervan later opnieuw slachtoffer te worden (Chiodo, Wolfe, Crooks, Hughes, & Jaffe, 2009; De Haas, Van Berlo, Bak-

ker, & Vanwesenbeeck, 2012; Griffin & Read, 2012; Hartwick, Desmarais, & Hennig, 2007; Hellemans & Buysse, 2013; Hines, 2007; Kuyper et al., 2010; Kuyper, De Wit, Adam, Woertman, & Van Berlo, 2011; Testa, Hoffman, & Livingston, 2010). Eerdere ervaringen met offline seksuele grensoverschrijding zijn ook een risicofactor voor latere grensoverschrijdende ervaringen via het internet (Mitchell, Finkelhor, & Becker-Blease, 2008; Mitchell, Finkelhor, & Wolak, 2007a; Mitchell, Finkelhor, Wolak, Ybarra, & Turner, 2011; Wells & Mitchell, 2008).

Seksueel gedrag

Onderzoeken naar het aantal sekspartners als risicofactor, lieten wisselende resultaten zien. Het aantal sekspartners bleek soms wel (Hartwick et al., 2007; Kuyper et al., 2010) en soms geen (De Bruijn, Burrie, & Van Wel, 2006; Hellemans & Buysse, 2013) predictor te zijn voor offline grensoverschrijding. Voor online seksuele grensoverschrijding is het onderzoek schaars, maar het aantal sekspartners lijkt van belang (Kuyper et al., 2010). Daarnaast lijken resultaten uit onderzoek naar het type sekspartners als risicofactor voor offline slachtofferschap eenduidiger. Zo blijkt dat jongeren die vaker losse sekspartners hadden, een groter risico liepen op offline seksueel grensoverschrijdende ervaringen (De Bruijn et al., 2006; Flack et al., 2007; Franklin, 2010; Hall & Knox, 2013; Kennair & Bendixen, 2012; Messman-Moore, Coates, Gaffey, & Johnson, 2008; Parks, Romosz, Bradizza, & Hsieh, 2008; Raghavan, Bogart, Elliott, Vestal, & Schuster, 2004; Testa & Dermen, 1999). Onderzoek naar risicofactoren voor online slachtofferschap heeft hier, naar ons weten, nog niet eerder aandacht aan besteed.

Een verhoogde blootstelling aan seksueel expliciete media werd indirect gerelateerd aan offline seksuele grensoverschrijding, via verhoogde seksuele activiteit (Bleakly, Hennessy, Fishbein, & Jordan, 2008; Brown et al., 2006; Collins et al., 2004; Ward, 2003) en verlaagde risicoperceptie (Franklin, 2008). Verhoogde blootstelling aan seksueel expliciete media, mogelijk samenhangend met ook andere vormen van seksueel gedrag op het internet, is ook gerelateerd aan ervaringen van online grensoverschrijding (De Graaf & Vanwesenbeeck, 2006; Wells & Mitchell, 2007; Ybarra & Mitchell, 2005).

Persoonlijke kenmerken

Seksuele assertiviteit is van belang bij seksuele grensoverschrijding; een hogere mate van seksuele assertiviteit is gerelateerd aan minder grensoverschrijdende ervaringen (De Bruijn et al., 2006; Kuyper et al., 2010; Morokoff et al., 1997; Testa & Dermen, 1999; Testa, VanZile-Tamsen, & Livingston, 2007). Dit geldt ook voor media gerelateerde seksuele grensoverschrijding (Kuyper, 2009). In het onderzoek van De Graaf en Vanwesenbeeck (2006) werd gemeten hoe vaak adolescenten tussen 14 en 18 jaar ongewenste seksuele dingen op het internet weigeren. Ongeveer de helft van de meisjes zegt de webcam af te zetten, een iets kleinere

groep blokt de afzender; verbale weigering wordt door ongeveer 1 op 6 meisjes gerapporteerd. Dergelijk gedrag kan worden gezien als een uiting van assertiviteit, waarmee jongeren online slachtofferschap voorkomen. Dit impliceert dat assertiviteit ook een rol speelt in de online context.

Daarnaast worden ook associaties gevonden tussen een lagere zelfwaardering en het vaker meemaken van seksueel grensoverschrijdend gedrag (Ethier et al., 2006; Hartwick et al., 2007; Testa & Dermen, 1999). Deze relatie wordt ook gevonden voor online grensoverschrijding (Priebe & Svedin, 2012). De bevindingen uit deze studies impliceren dat zelfwaardering ook een mogelijke beschermingsfactor kan zijn; een hogere zelfwaardering lijkt gerelateerd te zijn aan het minder meemaken van (online) seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Alcoholgebruik

Verder worden een hogere mate van alcoholgebruik (Abbey, Zawacki, Buck, Clinton, & McAuslan, 2004; Flack et al., 2007; Griffin & Read, 2012; Kuyper et al., 2010; Livingston, Hequembourg, Testa, & VanZile-Tamsen, 2007; Testa & Dermen, 1999) en alcoholgebruik in een seksuele context (Krahé & Berger, 2013) gerelateerd aan offline seksueel grensoverschrijdende ervaringen. Uit onderzoek van Kuyper en collega's (2009) bleek dat alcoholgebruik niet samenhangt met online seksuele grensoverschrijding.

Uit bovengenoemd onderzoek blijkt dat slachtofferschap van offline en online grensoverschrijding deels vergelijkbare risicofactoren hebben, zoals eerdere seksueel grensoverschrijdende ervaringen, het hebben van losse partners, verhoogde pornoconsumptie, lagere seksuele assertiviteit en een lagere zelfwaardering. Daarnaast liet eerder onderzoek zien dat alcoholgebruik wel samenhangt met ervaringen van offline maar niet van online seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Huidige studie

Online grensoverschrijding komt vaak voor en kan grote gevolgen hebben. Aan de andere kant biedt internet jongeren ook mogelijkheden om hun seksualiteit te ontwikkelen, bijvoorbeeld door seksuele (zelf)verkenning via online communicatie. Het is belangrijk dat seksuele contacten via internet prettig en gelijkwaardig zijn. De meeste preventieve interventies zijn echter gericht op het voorkomen van offline seksuele grensoverschrijding. Om ook online seksuele grensoverschrijding te voorkomen, is inzicht in risicofactoren essentieel. In de huidige studie worden daarom de risicofactoren voor online seksuele grensoverschrijding onderzocht. Met het oog op de extra hoge prevalentie van seksuele grensoverschrijding bij meisjes en jonge vrouwen (zowel online als offline), staat in dit onderzoek de volgende vraag centraal: wat zijn voorspellers voor het meemaken van online seksuele grensoverschrijding

bij Nederlandse en Vlaamse jongvolwassen meisjes en zien we hierin verschillen tussen meisjes in Nederland en Vlaanderen?

Methode

Deelnemers

Een online vragenlijst werd afgenomen bij een gelegenheidssteekproef van 404 jongvolwassen meisjes van 18 tot 27 jaar ($M = 20.42$ jaar, $SD = 2.27$). De steekproef bestond uit 211 Nederlandse ($M = 19.15$ jaar, $SD = 1.26$) en 193 Vlaamse jongvolwassen vrouwen ($M = 21.82$ jaar, $SD = 2.31$). Van de Nederlandse vrouwen studeerde 86% en werkte 10%, terwijl van de Vlaamse vrouwen 82% studeerde en 13% werkte.

Procedure

Het huidige onderzoek maakte deel uit van het Europese *Youth Sexual Aggression and Victimization* (YSAV) project (voor meer informatie, zie: <http://ysav.rutgers-wpf.org>). Eén van de doelen binnen het YSAV-project was om onderzoek naar seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren te harmoniseren. Hiervoor werd een standaard set van indicatoren en een standaard systeem voor datacollectie gebruikt, gebaseerd op een vragenlijst van Krahé en Berger (2013). Het huidige onderzoek was onderdeel van een pilotstudie in de ontwikkeling van het instrumentarium.

Dataverzameling gebeurde via een online vragenlijst (Sexual Aggression and Victimization Survey, SAVS), waarvan de link werd verspreid via verschillende sociale mediakanalen (Facebook, internetfora), via websites die frequent door Vlaamse jongeren worden bezocht (voornamelijk Maks!, Jong en Van Zin, en de jongerenwebsite van Sensoa), en onder studenten aan de Universiteit Utrecht. In de begeleidende wervings tekst van de huidige dataverzameling werd duidelijk gemaakt dat respondenten een anonieme bijdrage konden leveren aan de bestrijding van seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG), dat de informatie van elke respondent telt en werd lezers gevraagd de link naar de vragenlijst te verspreiden onder leeftijdsgenoten. Aangezien (kenmerken van) seksueel gedrag een belangrijk aspect was van het onderzoek, werden enkel de respondenten met seksuele ervaring en/of hen die SGG hebben meegemaakt opgenomen in de analyses.

Meetinstrumenten

Uitkomstvariabele

Seksuele grensoverschrijding via het internet. De ervaringen met seksuele grensoverschrijding via het internet werden gemeten aan de hand van een zelf samengestelde schaal waarin de respondent negen situaties van online seksueel gedrag kreeg voorgelegd. Voor iedere situatie werd gevraagd of dit zich ooit voordeed *terwijl de respondent dit niet wilde*. De items zijn opgesteld op basis van gradaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag, variërend van verbale grensoverschrijding, het tonen van naakt en de vertoning van feitelijke seksu-

ele handelingen. Daarnaast werd ook bevraagd of er ooit tegen de wens van de respondent seksueel getint beeldmateriaal werd opgenomen van de respondent. Het onderscheid tussen het tonen van naakt en het stellen van feitelijke seksuele handelingen is gebaseerd op een onderscheid dat ook gebruikt wordt in de classificatie van seksueel expliciete media (bijvoorbeeld Peter & Valkenburg, 2009). De items waren de volgende: 'Ik kreeg seksueel getinte vragen van iemand', 'Iemand maakte seksueel getinte opmerkingen tegen mij', 'Ik kreeg het verzoek om mijn kleren uit te trekken voor de webcam', 'Ik kreeg het verzoek om iets seksueels te doen op de webcam (bv. masturberen)', 'Iemand maakte beelden van mij terwijl ik mijn kleren uittrok voor de webcam', 'Iemand maakte beelden van mij terwijl ik iets seksueels deed op de webcam (bv. masturberen)', 'Iemand toonde zichzelf naakt op de webcam', 'Iemand toonde beelden van zichzelf terwijl hij/zij iets seksueels deed op de webcam (bv. masturberen)' en 'Ik kreeg het verzoek om af te spreken in het echt'. Voor elk item gaf de respondent op een driepuntschaal aan hoe vaak zij dit had meegemaakt: 0 = nooit; 1 = 1 keer; 2 = vaker dan 1 keer. De antwoorden op deze 9 items werden samengenomen en herleid tot een dichotome uitkomstmaat (0 = geen ervaring, 1 = minstens één ervaring).

Risicofactoren

Seksuele assertiviteit. Om seksuele assertiviteit in kaart te brengen werd gebruik gemaakt van een vertaalde versie van de *Refusal* subschaal van de *Sexual Assertiveness Scale for Women* (Morokoff et al., 1997), waarin via vijf items gevraagd werd in hoeverre respondenten seksuele interacties konden weigeren ('Ik weiger om seks te hebben wanneer ik dat niet wil, zelfs al dringt mijn partner aan.'). De antwoorden werden bevraagd op een 5-puntsschaal (1 = 'Nooit, 0% van de tijd' - 5 = 'Altijd, 100% van de tijd'). De schaal 'Seksuele assertiviteit' bestaat uit een gecumuleerd gemiddelde van de items (Cronbachs $\alpha = .808$).

Typering sekspartners. Via het item 'Als je denkt aan al je vorige sekspartners, hoe zou je deze dan omschrijven?' werd de typering van de sekspartners bevraagd. Dit item is gebaseerd op de vragenlijst uit 'Seks onder je 25e' (De Graaf et al., 2012). De respondent had vijf antwoordmogelijkheden (1 = alleen vaste partners (met wie ik een relatie had), 2 = voornamelijk vaste partners, 3 = evenveel losse als vaste partners, 4 = voornamelijk losse partners, 5 = alleen losse partners (met wie ik geen relatie had)).

Pornoconsumptie via het Internet. De consumptie van internetporno werd gemeten met één item, afkomstig uit het Vlaamse 'Sexpert' onderzoek (Buysse et al., 2013): 'Hoe vaak heb je in de voorbije zes maanden naar porno gekeken via het internet?'. Deze werd beantwoord aan de hand van zeven antwoordmogelijkheden (1 = niet tijdens de voorbije zes maanden, 2 = een uitzonderlijke keer, 3 = ongeveer één keer per maand, 4 = meerdere keren per maand, 5 = ongeveer één keer per week, 6 =

meerdere keren per week, 7 = dagelijks).

Alcoholgebruik. Middels drie items werd het alcoholgebruik van jongeren in kaart gebracht. Hierbij werd ingegaan op typisch wekelijks drinkgedrag (1 = nooit, 3 = 3 tot 4 dagen per week, 5 = dagelijks), consumptie van meer dan vijf alcoholische drankjes bij één gelegenheid de afgelopen maand (1 = Nooit, 2 = 1-2 keer, 3 = 3-4 keer, 4 = 5-7 keer, 5 = 8-10 keer, 6 = meer dan 10 keer) en dronkenschap in de laatste maand (1 = Nooit, 2 = 1-2 keer, 3 = 3-4 keer, 4 = 5-7 keer, 5 = 8-10 keer, 6 = meer dan 10 keer). Deze items werden eerst gestandaardiseerd om de verschillende antwoordcategorieën vergelijkbaar te maken, waarna een gecumuleerd gemiddelde werd berekend over de items (Cronbachs $\alpha = .731$). Daarnaast werd ook gevraagd naar alcoholgebruik in de context van seksualiteit: 'Hoe vaak drink je alcohol in situaties waarin je seks hebt?'. De respondent antwoordde op een vijfpuntschaal (0 = nooit, 5 = altijd). **Zelfwaardering.** Zelfwaardering werd bevraagd aan de hand van de *Rosenberg Self-esteem scale* (Rosenberg, 1965). Deze schaal bevraagt zelfwaardering aan de hand van tien items (bv. 'Ik heb het gevoel dat ik een waardevol iemand ben, minstens evenwaardig aan anderen'). Dit gebeurt op een 4-puntsschaal (1 = helemaal akkoord, 4 = helemaal niet akkoord). De variabele 'Zelfwaardering' verwijst naar een gecumuleerd gemiddelde van deze 10 items (Cronbachs $\alpha = .915$).

Seksuele grensoverschrijding voor 16e levensjaar. Aan de hand van zeven items werd gevraagd naar seksuele grensoverschrijdende ervaringen vóór het 16e levensjaar. Daarbij werd het volgende gevraagd: 'Heeft iemand voor je 16e, gevolgd door: 'Seksueel kwetsende opmerkingen gemaakt tegen jou?', 'Je op een kwetsende manier seksueel aangeraakt of vastgepakt?', 'Je gedwongen naar seksuele beelden te kijken terwijl je dat niet wou?', 'Je gedwongen tot masturbatie terwijl je dat niet wou?', 'Je gedwongen tot orale seks terwijl je dat niet wou?', 'Je proberen te verkrachten (seksueel binnendringen via vagina of anus)?' en 'Je verkracht (seksueel binnendringen via vagina of anus)?'. De items zijn afkomstig uit het Vlaamse 'Sexpert' onderzoek (Buysse et al., 2013). Voor elk item gaf de respondent op een 3-puntsschaal aan hoe vaak zij dit had meegemaakt: 0 = nooit; 1 = 1 keer; 2 = meer dan 1 keer. De antwoorden op deze zeven items zijn samengenomen, zodat een dichotome uitkomstmaat ontstaat (0 = geen ervaring, 1 = minstens 1 ervaring).

Analyses

We onderzochten scores op de risicofactoren voor de groep slachtoffers en niet-slachtoffers van online grensoverschrijding. Ook bekeken we de bivariate correlaties tussen de gebruikte variabelen. Om zicht te krijgen op de grootte van de samenhangen, zijn de richtlijnen van Cohen gebruikt, waarbij een $r = 0.1$, $r = 0.3$ en $r = 0.5$, respectievelijk als klein, middel en groot worden geclassificeerd (Cohen, 1992). Via hiërarchische regressieanalyses onderzochten we vervol-

gens welke risicofactoren online seksuele grensoverschrijding voorspelden. Daarbij is getoetst met een $\alpha = .05$. Naast significantie is ook gekeken naar de relevantie aan de hand van de grootte van de *Odds Ratio's* (OR). Bij een OR kleiner dan 1 worden de effecten als volgt gewaardeerd: Klein bij $OR \geq 0.59$, middelgroot bij $OR = 0.28 - 0.58$ en groot bij $OR = 0.16 - 0.27$. Voor een OR groter dan 1 is het effect klein bij $OR \leq 1.68$, middelgroot bij $OR = 1.69 - 3.47$ en groot bij $OR 3.48 - 6.71$ (Chen, Cohen, & Chen, 2010).

Resultaten

Beschrijvende statistieken

Een groot deel van de respondenten (71.3%) is doelwit geweest van online seksuele grensoverschrijding. Eveneens een substantieel deel van de respondenten (42.3%) had ervaring met (offline) seksuele grensoverschrijding voor het 16^e levensjaar. De prevalentie van respectievelijk online seksuele grensoverschrijding en offline seksuele grensoverschrijding in de jeugd was 77.3% en 53.1% bij de Nederlandse vrouwen en 64.8% en 30.4% bij de Vlaamse vrouwen (zie Tabel 1).

Online grensoverschrijding blijkt significant vaker gerapporteerd te worden door jonge Nederlandse vrouwen, dan door Vlaamse vrouwen, χ^2 ($df = 1$, $n = 404$) = 7.67, $p = .006$. Hetzelfde geldt voor offline sek-

suele grensoverschrijding voor het 16^e levensjaar, χ^2 ($df = 1$, $n = 404$) = 20.92, $p < .001$.

Na de initiële dataverkenning werden de scores op de verschillende risicofactoren bekeken voor slachtoffers ($n = 288$) en niet-slachtoffers ($n = 116$) van online grensoverschrijding (zie Tabel 2). Hieruit bleek dat 53.5% van de slachtoffers van online grensoverschrijding ook ervaringen van offline seksuele grensoverschrijding voor het 16^e levensjaar hadden. Bij niet-slachtoffers had 14.7% een dergelijke ervaring.

Risicofactoren voor online seksuele grensoverschrijding

Aan de hand van correlatieanalyses werd bepaald in hoeverre de gebruikte variabelen met elkaar samenhangen (zie Tabel 3). Nationaliteit, zelfwaardering, seksuele assertiviteit, typering sekspartners, pornoconsumptie via internet en ervaringen met offline seksuele grensoverschrijding hingen significant samen met online seksueel grensoverschrijdende ervaringen. Verder viel op dat de voorspellers nationaliteit en leeftijd sterk samenhangen, evenals de voorspellers algemeen drinkgedrag en drankgebruik tijdens seks. Ook bleek dat de voorspellers zelfwaardering en seksuele assertiviteit, maar ook de voorspellers drinkgedrag en typering sekspartners een middelgrote onderlinge samenhang vertoonden.

Tabel 1. Beschrijvende statistieken voor de gehele steekproef, voor Nederlandse en Vlaamse respondenten

Metingen	Totale steekproef ($n = 404$)		Nederland ($n = 211$)		Vlaanderen ($n = 193$)	
	%	M (SD)	%	M (SD)	%	M (SD)
Ervaring met online grensoverschrijding	71.3		77.3		64.8	
Ervaring met offline grensoverschrijding voor 16 ^e	42.3		53.1		30.6	
Leeftijd		20.42 (2.27)		19.15 (1.26)		21.82*** (2.31)
Zelfwaardering		2.85 (0.66)		2.96 (0.68)		2.78** (0.58)
Seksuele assertiviteit		3.94 (0.92)		4.01 (0.89)		3.86 (0.94)
Typering sekspartners		2.10 (1.22)		2.17 (1.33)		2.03 (1.08)
Internetporno consumptie		2.14 (1.37)		2.30 (1.42)		1.97* (1.29)
Drinkgedrag (Z-waarde)		0.12 (0.96)		-0.17 (0.75)		-0.11 (0.78)
Alcoholgebruik rondom seks		2.25 (0.92)		2.28 (0.97)		2.23 (0.85)

Noot* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Tabel 2. Scores op risicofactoren voor slachtoffers ($n = 288$) en niet-slachtoffers ($n = 116$) van online seksuele grensoverschrijding

Achtergrondvariabele	Slachtoffers		Niet-slachtoffers	
	M (SD)	%	M (SD)	%
Leeftijd	20.30 (2.27)		20.72 (2.23)	
Intrapsychische factoren				
Zelfwaardering	2.82 (0.61)		3.01 (0.64)	
Seksuele assertiviteit	3.88 (0.93)		4.08 (0.86)	
Gedragsfactoren				
Typering sekspartners	2.22 (1.24)		1.79 (1.10)	
Internetporno consumptie	2.26 (1.40)		1.85 (1.25)	
Drinkgedrag (Z-waarde)	-0.13 (0.79)		-0.17 (0.69)	
Alcoholgebruik rondom seks	2.27 (0.94)		2.22 (0.84)	
Ontogenetische factor				
Ervaring met grensoverschrijding voor 16 ^e (minstens 1)		53.5%		14.7%

Tabel 3. Correlaties tussen de gebruikte variabelen (n = 404)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Nationaliteit	-	-.589***	.081	.147***	.061	.120*	-.039	.028	.228***	.138**
2. Leeftijd		-	.063	.003	-.010	-.051	.025	.059	-.202***	-.084
3. Zelfwaardering			-	.358***	.018	-.066	.094	.108*	-.238***	-.133**
4. Seksuele assertiviteit				-	-.106*	-.025	.026	-.010	-.204***	-.098*
5. Typering sekspartners					-	.163**	.346***	.172***	.177***	.162***
6. Pornoconsumptie via internet						-	.078	.139**	.073	.133**
7. Drinkgedrag (Z-gestandaardiseerd)							-	.491***	-.067	.025
8. Alcoholgebruik rondom seks								-	.024	.027
9. Ervaring met grensoverschrijding voor het 16 ^e levensjaar									-	.355***
10. Ervaring met online seksuele grensoverschrijding										-

Noot *p < .05; ** p < .01; *** p < .001

Via hiërarchische logistische regressieanalyses voegden we bloksgewijs variabelen toe aan het model. In blok 1 analyseerden we de achtergrondvariabelen Nationaliteit en Leeftijd. Uit de regressieanalyses (Tabel 4, model 1) blijkt dat het model met deze variabelen significant voorspelt of iemand slachtoffer is van online grensoverschrijding, χ^2 (df = 2) = 7.69, $p = .021$. Het model verklaart 2.7% van de variantie in het meema-

ken van online seksuele grensoverschrijding, Nagelkerke's $R^2 = 0.027$. Uit dit model blijkt dat Nederlandse jongvolwassen vrouwen 1.8 keer grotere kans hebben op online slachtofferschap dan Vlaamse vrouwen. Dit is een middelgroot effect. Leeftijd is in dit model niet gerelateerd aan het meemaken van online grensoverschrijding.

In blok 2 voegden we Zelfwaardering, Seksuele As-

Tabel 4. Hiërarchische logistische regressie voor het meemaken van online seksuele grensoverschrijding (n = 404)

	B (SE)	Wald	OR	95% CI OR
Model 1				
Nederlandse nationaliteit ¹	0.602 (0.272)	4.89	1.82*	1.07 – 3.11
Leeftijd	-0.004 (0.058)	0.00	0.99	0.88 – 1.11
-2Log-likelihood	476.75			
Model Chi-square	7.69*			
Nagelkerke's R ²	.027			
Model 2				
Nederlandse nationaliteit ¹	0.779 (0.298)	6.83	2.18**	1.21 – 3.90
Leeftijd	0.021 (0.063)	0.10	1.02	0.90 – 1.15
Zelfwaardering	-0.343 (0.134)	6.54	0.71*	0.54 – 0.92
Seksuele assertiviteit	-0.137 (0.134)	1.05	0.87	0.67 – 1.13
Typering sekspartners	0.392 (0.139)	8.00	1.48**	1.12 – 1.94
Pornoconsumptie via internet	0.271 (0.169)	2.57	1.31	0.94 – 1.83
Drinkgedrag (Z-gestandaardiseerd)	0.065 (0.180)	0.13	1.06	0.75 – 1.51
Alcoholgebruik rondom seks	-0.082 (0.159)	0.26	0.92	0.67 – 1.24
-2Log-likelihood	450.84			
Model Chi-square	33.59***			
Nagelkerke's R ²	.114			
Model 3				
Nederlandse nationaliteit ¹	0.521 (0.319)	2.65	1.68	0.90 – 3.14
Leeftijd	0.045 (0.066)	0.46	1.04	0.91 – 1.19
Zelfwaardering	-0.195 (0.145)	1.77	0.82	0.61 – 1.09
Seksuele assertiviteit	-0.041 (0.143)	0.08	0.96	0.72 – 1.27
Typering sekspartners	0.303 (0.147)	4.25	1.35*	1.01 – 1.80
Pornoconsumptie via internet	0.262 (0.175)	2.43	1.30	0.92 – 1.83
Drinkgedrag (Z-gestandaardiseerd)	0.168 (0.195)	0.74	1.18	0.80 – 1.73
Alcoholgebruik rondom seks	-0.125 (0.173)	0.52	0.88	0.63 – 1.24
Ervaring met grensoverschrijding voor 16 ^e	1.686 (0.306)	30.40	5.39***	2.96 – 9.82
-2Log-likelihood	414.46			
Model Chi-square	69.98***			
Nagelkerke's R ²	.228			

Noot * p < .10; * p < .05; ** p < .01; *** p < .001

¹In vergelijking met de Vlaamse nationaliteit

sertiviteit, Typering Sekspartners, Pornoconsumptie via het Internet, Drinkgedrag en Alcoholgebruik tijdens seks toe aan het model. Uit de regressieanalyses (Tabel 4, model 2) blijkt dat dit nieuwe model significant beter voorspelt of iemand slachtoffer is van online grensoverschrijding dan het vorige model, $\chi^2 (df = 8) = 33.59$, $p < .001$. Het model verklaart 11.4% van de variantie in het meemaken van online seksuele grensoverschrijding, *Nagelkerke's* $R^2 = 0.114$. Dit model laat zien dat vrouwen die de Nederlandse nationaliteit hebben en vrouwen met meer losse sekspartners, respectievelijk 2.2 keer en 1.5 keer vaker slachtoffer zijn van online grensoverschrijding. Daarentegen blijkt dat meisjes met een hogere zelfwaardering 0.7 keer zo vaak slachtoffer zijn. Dit zijn respectievelijk een middelgroot effect en twee kleine effecten. De variabelen leeftijd, seksuele assertiviteit, pornoconsumptie via het internet, drinkgedrag en alcoholgebruik rondom seks waren in dit model niet gerelateerd aan het meemaken van online grensoverschrijding.

Ten slotte voegden we Seksuele Grensoverschrijding voor het 16e levensjaar toe in blok 3. Uit de regressieanalyses (Tabel 4, model 3) blijkt dat dit model significant beter voorspelt of iemand slachtoffer is van online grensoverschrijding dan model 2, $\chi^2 (df = 9) = 69.98$, $p < .001$. Het model verklaart 22.8% van de variantie in de kans op het meemaken van online seksuele grensoverschrijding, *Nagelkerke's* $R^2 = 0.228$. In dit model zijn vrouwen met offline seksueel grensoverschrijdende ervaringen voor hun 16^e levensjaar 5.4 keer vaker slachtoffer van online grensoverschrijding. Daarnaast hebben vrouwen met meer losse sekspartners 1.3 keer vaker grensoverschrijdende ervaringen via het internet. Dit is respectievelijk een groot en klein effect. De variabelen ten aanzien van nationaliteit en zelfwaardering zijn in dit model niet langer gerelateerd aan het meemaken van online grensoverschrijding.

Discussie

In deze studie werd onderzocht of risicofactoren voor offline slachtofferschap ook samenhangen met online slachtofferschap bij Nederlandse en Vlaamse vrouwen tussen de 18 en 27 jaar. De resultaten lieten zien dat seksueel grensoverschrijdend gedrag via internet vaak voorkomt in deze steekproef. Zo rapporteerden 7 op de 10 vrouwen doelwit te zijn geweest. Onder Nederlandse jonge vrouwen kwam online grensoverschrijding significant vaker voor dan onder Vlaamse jonge vrouwen. Doelwit zijn van seksueel grensoverschrijdend gedrag via internet hing, gecontroleerd voor alle overige onderzochte variabelen, samen met ervaringen met offline seksuele grensoverschrijding voor het 16^e levensjaar en met het hebben van relatief veel losse partners. Wanneer seksuele grensoverschrijding voor het 16^e levensjaar niet wordt meegenomen (model 2) dan zijn de Nederlandse nationaliteit, een lagere zelfwaardering en het hebben van meer losse seksuele partners gerelateerd aan het meemaken van online grensover-

schrijding. Naast een verhoogde prevalentie van online seksuele grensoverschrijding bij Nederlandse jonge vrouwen, viel op dat zij ook vaker misbruik in de jeugd rapporteerden ten opzichte van Vlaamse jonge vrouwen. Wanneer deze variabele wordt toegevoegd aan het model (model 3), dan vervalt het verband tussen nationaliteit en zelfwaardering aan de ene kant en offline seksuele grensoverschrijding aan de andere kant. Dit suggereert dat dit verschil verklaard wordt door het meemaken van misbruik in de jeugd.

De resultaten van het huidige onderzoek zijn daarmee in lijn met wat werd gevonden in voorgaand onderzoek. Uit eerder onderzoek is eveneens gebleken dat het hebben van eerdere ervaringen met offline seksuele grensoverschrijding een risicofactor kan zijn om later opnieuw offline grensoverschrijding mee te maken (bv. De Haas, et al., 2012; Hellemans & Buysse, 2013; Hines, 2007; Kuyper et al., 2010) en ook om geconfronteerd te worden met online grensoverschrijding (bv. De Graaf & Vanwesenbeeck, 2006; Mitchell, Finkelhor, Wolak, Ybarra, & Turner, 2011; Priebe & Sveidin, 2012). Mogelijk hebben slachtoffers van seksueel misbruik door hun ervaringen moeite met het goed inschatten van risico's. Een veelvoorkomend gevolg van seksueel misbruik is post-traumatisch stress syndroom (PTSS) (Rowan & Foy, 1993). Eén van de symptomen van PTSS zijn indringende herinneringen. Hierdoor kunnen slachtoffers zich overweldigd voelen door emoties. Slachtoffers die hier veel last van hebben, leren wellicht om dit soort emoties te negeren, waardoor zij minder alert reageren op risico's (Fortier et al., 2009). Afhankelijk van de omstandigheden kan bij sommige slachtoffers na een traumatische gebeurtenis dissociatie optreden. Hierdoor zijn sommige slachtoffers zich minder bewust van hun omgeving en minder gevoelig voor risicosignalen, waardoor zij mogelijk weer doelwit van seksueel geweld worden (Fortier et al., 2009). Daarnaast kunnen slachtoffers van seksueel misbruik zich ook machteloos of hulpeloos voelen. Door wat hen is aangedaan, kunnen zij het gevoel hebben dat zij weinig controle hebben over hetgeen hen overkomt, wat hen kan weerhouden om zich assertief op te stellen. Hierdoor wordt de kans op revictimisatie vergroot (Van Berlo & Mooren, 2009). Het huidige onderzoek laat zien dat revictimisatie ook via het internet kan gebeuren.

Onze studie liet verder zien dat het hebben van relatief meer losse partners een risicofactor is voor online grensoverschrijding, een bevinding die ondersteund wordt in de literatuur ten aanzien van offline grensoverschrijding (bv. De Bruijn et al., 2006; Flack et al., 2007; Franklin, 2010; Hall & Knox, 2013; Kennair & Bendixen, 2012; Messman-Moore, Coates, Gaffey, & Johnson, 2008; Parks, Romosz, Bradizza, & Hsieh, 2008; Raghavan, Bogart, Elliott, Vestal, & Schuster, 2004; Testa & Dermen, 1999). Het is opvallend dat offline seksuele contacten een risicofactor zijn voor seksuele grensoverschrijding in een (online) gemedieerde context. Wellicht is het hebben van relatief veel losse offline sekspartners een

indicatie van hetzelfde seksuele gedrag op het internet. Bij offline seksuele grensoverschrijding representeert het hebben van losse sekspartners mogelijk een open houding ten opzichte van seksuele interacties, waardoor de interesse van potentiële nieuwe sekspartners zodanig wordt gewekt, dat deze potentiële partners in toenemende mate seksueel getinte verzoeken doen. Hiermee neemt ook de kans op ongewenste verzoeken toe (Kennair & Bendixen, 2012). Als de mate waarin en de wijze waarop iemand losse seksuele contacten heeft in een online context hetzelfde is als in een offline context, zou deze verklaring daar ook kunnen opgaan.

In de huidige studie is gevonden dat online grensoverschrijdende ervaringen geen multivariate samenhang vertoont met zelfwaardering, seksuele assertiviteit, pornoconsumptie via internet en alcoholgebruik. Een aantal van deze variabelen vertoonden echter wel samenhang met online grensoverschrijdende ervaringen in de bivariate analyses. Onze negatieve bevinding ten aanzien van zelfwaardering is verrassend, aangezien eerder onderzoek dit verband wel laat zien (Priebe & Svedin, 2012). De negatieve bevinding ten aanzien van seksuele assertiviteit is een mogelijk gevolg van de vragenlijst die is gebruikt om seksuele assertiviteit te meten. Deze bestond uit items waarin werd gevraagd in hoeverre respondenten fysiek seksueel contact kunnen weigeren. Er is voor deze vragenlijst gekozen, omdat in het onderzoeksproject, waarvan de huidige studie onderdeel is, ook fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag is onderzocht (zie Krahé et al., 2014). In het onderzoek van Kuyper en collega's (2009) werd met hetzelfde meetinstrument daarentegen wel een multivariate samenhang gevonden tussen seksuele assertiviteit en media-gerelateerde seksuele grensoverschrijding. Deze media-gerelateerde grensoverschrijding was echter niet exclusief gericht op de online context, maar werd bijvoorbeeld ook grensoverschrijding via de telefoon onderzocht. Wellicht is assertiviteit context-specifiek en vraagt de online context andere vaardigheden. Mogelijk hangt seksuele assertiviteit op het gebied van niet-fysieke seksuele interacties wel samen met het meemaken van seksueel grensoverschrijdend gedrag via internet. Het uitzetten van de webcam of het blokkeren van de afzender kunnen effectieve strategieën zijn.

Ook pornoconsumptie bleek geen risicofactor te zijn voor online grensoverschrijding. De meeste respondenten hadden geen of slechts zeer incidenteel porno gekeken in de afgelopen zes maanden. Deze bevinding komt overeen met het onderzoek 'Seks onder je 25^e' (De Graaf et al., 2012). Omdat dit gedrag weinig voorkwam, was de kans klein dat deze variabele een significante bijdrage zou hebben als risicofactor voor online grensoverschrijdende ervaringen.

Ten slotte was alcoholgebruik ook geen risicofactor voor online seksuele grensoverschrijding. Uit het onderzoek 'Laat je nu horen' is gebleken dat alcoholgebruik met name samenhangt met situatie-gebonden

misbruik (bijvoorbeeld seksueel grensoverschrijdend gedrag door misbruik te maken van het feit dat de ander geen weerstand kan bieden, omdat hij/zij onder invloed van alcohol of drugs is). Jongeren die meer drinken bevinden zich waarschijnlijk vaker in situaties waarin het risico op situatie-gebonden misbruik groter is, bijvoorbeeld in het uitgaansleven. Dit wordt ook geïmpliceerd door de bevindingen uit de correlatieanalyse, waaruit blijkt dat een hogere mate van drankgebruik samenhangt met een hogere score op drankgebruik tijdens de seks. Bij media-gerelateerde grensoverschrijding speelt alcohol waarschijnlijk minder een rol (Kuyper, de Wit, Adam, Woertman, & van Berlo, 2009). Deze bevindingen lijken aan te geven dat de dynamieken voor seksuele grensoverschrijding verschillen voor de online en offline context.

Beperkingen en vervolgonderzoek

De huidige studie is niet zonder beperkingen. Zo werd gebruik gemaakt van een relatief kleine gelegenheidssteekproef die bestond uit voornamelijk hoogopgeleide vrouwen, waardoor resultaten moeilijk generaliseerd kunnen worden. Verder was het huidige onderzoek van cross-sectionele aard, waardoor de richting van effecten niet duidelijk is en er geen uitspraak kan worden gedaan betreffende causaliteit. Longitudinaal onderzoek is nodig om meer inzicht te krijgen in de oorzaken en risicofactoren voor seksueel grensoverschrijdende ervaringen via het internet. Om helder te krijgen wanneer en waarom gedrag een risicofactor is voor online grensoverschrijding, is kwalitatief vervolgonderzoek nodig of onderzoek waarin meer contextuele variabelen gemeten worden. Onderhavige studie geeft immers nog geenszins uitsluitsel over de redenen waarom jonge vrouwen die relatief veel losse partners hebben, vaker online seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken. Mogelijk zijn deze vrouwen ook online actiever op seksueel gebied. Door een verhoogde frequentie van seksueel gedrag lopen zij mogelijk een hoger risico om geconfronteerd te worden met online grensoverschrijding. De frequentie van online seksueel gedrag is in het huidige onderzoek echter niet gemeten. In vervolgonderzoek zou dit wel meegenomen moeten worden.

Conclusie

Seksueel grensoverschrijdend gedrag via het internet komt vaak voor. Veel jongvolwassen vrouwen krijgen hiermee te maken. Op sommige aspecten, bijvoorbeeld qua associaties met alcoholgebruik, lijkt seksuele grensoverschrijding via internet echter te verschillen van offline grensoverschrijding. Specifieke preventie is dan ook noodzakelijk, bijvoorbeeld door dit onderwerp aan bod te laten komen bij relationele en seksuele vorming op scholen en in weerbaarheidstrainingen specifiek gericht op online interacties. Vooral voor vrouwen die voor hun 16^e seksuele grensoverschrijding hebben meegemaakt, is het van belang om mogelijke

online revictimisatie te voorkomen. In behandeling van slachtoffers van seksueel misbruik moet hier eveneens aandacht voor zijn. Door de verschillen in dynamiek tussen de online en offline context in acht te nemen, kunnen we jongeren meer handvatten bieden om online communicatie op een veilige manier te gebruiken voor hun seksuele ontwikkeling.

Literatuur

- Abbey, A., BeShears, R., Clinton-Sherrod, A. M., & McAuslan, P. (2004). Similarities and differences in women's sexual assault experiences based on tactics used by the perpetrator. *Psychology of Women Quarterly*, 28, 323–332.
- Baumgartner, S. E., Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2010). Online sexual solicitation and risky sexual behavior across the lifespan. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31, 439–447.
- Bleakly, A., Hennessy, M., Fishbein, M., & Jordan, A. (2008). It works both ways: The relationship between exposure to sexual content in the media and adolescent sexual behavior. *Media Psychology*, 11, 443–461.
- Buysse, A., Caen, M., Dewaele, A., Enzlin, P., Lievens, J., T'Sjoen, G., ... Vermeersch, H. (Eds.). (2013). *Seksuele gezondheid in Vlaanderen*. Gent: Academia Press.
- Brown J. D., L'Engle, K. L., Pardun, C. J., Guo, G., Kenneavy, K., & Jackson, C. (2006). Sexy Media Matter: Exposure to Sexual Content in Music, Movies, Television, and Magazines Predicts Black and White Adolescents' Sexual Behavior. *Pediatrics*, 117, 1018–1027.
- Caen, M., & Dewaele, A. (2013). Achtergrond van de studie. In Buysse, A., Caen, M., Dewaele, A., Enzlin, P., Lievens, J., T'Sjoen, G., ... Vermeersch, H. (Eds.), *Seksuele gezondheid in Vlaanderen* (pp. 1–36). Gent: Academia Press.
- Chen, H., Cohen, P., & Chen, S. (2010). How Big is a Big Odds Ratio? Interpreting the Magnitudes of Odds Ratios in Epidemiological Studies. *Communications in Statistics – Simulation and Computation*, 39, 860–864.
- Chiodo, D., Wolfe, D. A., Crooks, C., Hughes, R., & Jaffe, P. (2009). Impact of Sexual Harassment Victimization by Peers on Subsequent Adolescent Victimization and Adjustment: A Longitudinal Study. *Journal of Adolescent Health*, 45, 246–252.
- Cohen, J. (1992). "A power primer". *Psychological Bulletin*, 112, 155–159.
- Collins, R. L., Elliott, M. N., Berry, S. H., Kanouse, D. E., Kunkel, D., Hunter, S. B., & Miu, A. (2004) Watching sex on television predicts adolescent initiation of sexual behavior. *Pediatrics*, 114, 280–289.
- De Bruijn, P., Burrie, I., & Wel, F. van (2006). A risky boundary: Unwanted sexual behaviour among youth. *Journal of Sexual Aggression*, 12, 81–96.
- De Graaf, H., Kruijer, H., Van Acker, J. & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25°*. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012. Utrecht: Rutgers WPF.
- De Graaf, H., & Vanwesenbeeck, I. (2006). *'Seks is een game' Gewenst en ongewenst seksueel gedrag van jongeren op het internet*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- De Haas, S. (2012). Seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en volwassenen in Nederland. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 36, 136–145.
- De Haas, S., Berlo, W. van, Bakker, F. & Vanwesenbeeck, I. (2012). Prevalence and characteristics of sexual violence in the Netherlands, the risk of revictimization and pregnancy: Results from a national population survey. *Violence and Victims*, 27, 592–608.
- Ethier, K.A., Kershaw, T. S., Lewis, J.B. Milan, S., Niccolai, L. M., & Ickovics, J. E. (2006). Self-esteem, Emotional distress and sexual behavior among adolescent females: Inter-relationships and Temporal effects. *Journal of Adolescent Health*, 38, 268–274.
- Flack, W. F., Daubman, K. A., Caron, M. L., Asadorian, J. A., D'Aureli, N. R., & Gigliotti, S. N. (2007). Risk factors and consequences of unwanted sex among university students: Hooking up, alcohol, and stress response. *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 139–157.
- Fortier, M.A., Dilillo, D. , Messman-Moore, T.L., Peugh, J., DeNardi, K.A., & Gaffey, K.J. (2009). Severity of child sexual abuse and revictimization: the mediating role of coping and trauma symptoms. *Psychology of women quarterly*, 33, 308–320.
- Franklin, C. A. (2008). *College women's delayed behavioral responses to a sexually risky situation: How long does she stay?* Paper presented at the annual meeting of the American Society of Criminology, St. Louis, MO.
- Franklin, C. A. (2010). Physically forced, alcohol-induced, and verbally coerced sexual victimization: Assessing risk factors among university women. *Journal of Criminal Justice*, 38, 149–159.
- Griffin, M. J., & Read, J. P. (2012). Prospective Effects of Method of Coercion in Sexual Victimization Across the First College Year. *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 2503–2524.
- Hall, S. S., & Knox, D. (2013). A Profile of Double Victims: Sexual Coercion by a Dating Partner and a Stranger. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 22, 145–158.
- Hartwick, C., Desmarais, S., & Hennig, K. (2007). Characteristics of male and female victims of sexual coercion. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 16, 31–44.
- Hellemaes, S., & Buysse, A. (2013). Seksuele grensoverschrijdend gedrag. In Buysse, A., Caen, M., Dewaele, A., Enzlin, P., Lievens, J., T'Sjoen, G., ... Vermeersch, H. (Eds.), *Sexpert: Seksuele gezondheid in Vlaanderen* (p. 217–240). Gent: Academia Press.
- Hines, D. A. (2007). Predictors of sexual coercion against women and men: A multilevel, multinational study of university students. *Archives of Sexual Behavior*, 36, 403–422
- Krahé, B., & Berger, A. (2013). Men and women as perpetrators and victims of sexual aggression in heterosexual and same-sex encounters: A study of first-year college students in Germany. *Aggressive Behavior*, 39, 391–404.
- Krahé, B., Berger, A., Vanwesenbeeck, I., Bianchi, G., Chliaoutakis, J., Fernández-Fuertes, A. A., ... & Zygladopoulos, A. (2015). Prevalence and correlates of young people's sexual aggression perpetration and victimisation in 10 European countries: a multi-level analysis. *Culture, Health & Sexuality*, (ahead-of-print), 1–18.
- Kennair, L. E., & Bendixen, M. (2012). Sociosexuality as predictor of sexual harassment and coercion in female and male high school students. *Evolution and Human Behavior*, 33, 479–490.
- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2010). Grensoverschrijdende ervaringen en gedragingen van jongeren. De belangrijkste resultaten uit het onderzoek 'Laat je nu horen!'. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 34, 90–103.
- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2009). *Laat je nu horen. Een onderzoek naar grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen onder jongeren*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2011). *Het vervolg op 'Laat je nu horen!'*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Livingston, J. A., Hequembourg, A., Testa, M., & VanZile-Tamsen, C. (2007). Unique aspects of adolescent sexual victimization experiences. *Psychology of Women Quarterly*, 31, 331–343.

- Marcum, C. D., Ricketts, M. L., & Higgins, G. E. (2010). Assessing sex experiences of online victimization: An examination of adolescent online behaviors utilizing Routine Activity Theory. *Criminal Justice Review, 35*, 412-437.
- Messman-Moore, T. L., Coates, A. A., Gaffey, K. J., & Johnson, C. F. (2008). Sexuality, substance use and susceptibility to victimization: Risk for rape and sexual coercion in a prospective study of college women. *Journal of Interpersonal Violence, 23*, 1730-1746.
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., & Becker-Blease, K. A. (2008) Linking Youth Internet and Conventional Problems. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 15*, 39-58.
- Mitchell, K. J., Finkelhor D., & Wolak J. (2007a). Online requests for sexual pictures from youth: Risk factors and incident characteristics. *Journal of Adolescent Health, 21*, 196-203.
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., & Wolak, J. (2007b). Youth Internet users at risk for the most serious online sexual solicitations. *American Journal of Preventive Medicine, 32*(6), 532-537.
- Mitchell, K. J., Finkelhor D., Wolak J., Ybarra M. L., & Turner, H (2011). Youth Internet victimization in a broader victimization context. *Journal of Adolescent Health, 48*, 128-134.
- Mitchell, K. J., Ybarra, M. L., & Finkelhor, D. (2007). The Relative Importance of Online Victimization in Understanding Depression, Delinquency, and Substance Use. *Child Maltreatment, 12*, 314-324.
- Morokoff, P. J., Quina, K., Harlow, L. L., Whitmire, L., Grimley, D. M., Gibson, P. R., & Burkholder, G. J. (1997). Sexual Assertiveness Scale for Women. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 790-804.
- Parks, K. A., Romosz, A. M., Bradizza, C. M., & Hsieh, Y.-P. (2008). A dangerous transition: Women's drinking and related victimization from high school to the first year at college. *Journal of Studies on Alcohol, 69*, 65-74.
- Peter, J., & Valkenburg, P.M. (2009). Adolescents' exposure to sexually explicit internet material and sexual satisfaction: A longitudinal study. *Human Communication Research, 35*, 171-194.
- Pieters, J., Italiano, P., Offermans, A.M. & Hellemans, S. (2010). *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*. Brussel: Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen.
- Priebe, G., & Svedin, C. G. (2012). Online of off-line victimisation and psychological well-being: a comparison of sexual minority and heterosexual youth. *European Child and Adolescent Psychiatry, 21*, 569-582.
- Raghavan, R., Bogart, L. M., Elliott, M. N., Vestal, K. D., & Schuster, M. A. (2004). Sexual victimization among a national probability sample of adolescent women. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health, 36*, 225-232.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press
- Rowan, A., & Foy, D. (1993). Posttraumatic stress disorder in child sexual abuse survivors: A literature review. *Journal of Trauma & Stress, 18*, 401-412.
- Testa, M., & Dermen, K.H. (1999). The differential correlates of sexual coercion and rape. *Journal of Interpersonal Violence, 14*, 548-561.
- Testa, M., VanZile-Tamsen, C., & Livingston, J.A. (2007). Prospective prediction of women's sexual victimization by intimate and nonintimate male perpetrators. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 75*, 52-60.
- Testa, M., Hoffman, J. H., & Livingston, J. A. (2010). Alcohol and sexual risk behaviors as mediators of the sexual victimization-revictimization relationship. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 78*, 249-259.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: an integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *Journal of Adolescent Health, 48*, 121-127.
- Van Berlo, W., & Mooren, T. (2009). Seksueel geweld: gevolgen en behandeling. In I. Vanwesenbeeck, L. Gijs & W. Gianotten (Red.), *Seksuologie* (2^e editie) (pp 419-435). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Ward, L. M. (2003). Understanding the role of entertainment media in the sexual socialization of American Youth: A review of empirical evidence. *Developmental Review, 23*, 347-388.
- Wells, M., & Mitchell, K. (2007). Youth sexual exploitation on the Internet: DSM-IV diagnosis and gender differences in co-occurring mental health issues. *Child and Adolescent Social Work Journal, 24*, 235-259.
- Wells, M., & Mitchell, K. (2008). How do High-Risk Youth use the Internet? Characteristics and implications for prevention. *Child Maltreatment, 13*, 227-234
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2005). Exposure to Internet Pornography among Children and Adolescents: A National Survey. *CyberPsychology and Behavior, 8*, 473-486.
- Ybarra, M. L., Espelage, D. L., & Mitchell, K. J. (2007). The Co-occurrence of Internet Harassment and Unwanted Sexual Solicitation Victimization and Perpetration: Associations with Psychosocial Indicators. *Journal of Adolescent Health, 41*, 31-34.

Summary

Online sexual victimization: an exploratory study of risk factors in Dutch and Flemish young women

One developmental task during adolescence is the ability to engage in sexual contacts and relationships that are free from exploitation. The Internet is one of the contexts in which adolescents and young adults develop their sexuality, for example by sexual (self)exploration through online communication. Online sexual experiences of this kind can be pleasurable, but also have risks: it possibly could confront adolescents with sexual victimization. Although there is a good body of research on face-to-face ('offline') sexual victimization in young adulthood, less attention has been given to online sexual victimization for this age group. The main aim of this study is to gain insight in the risk factors regarding online sexual victimization in young adult women. In the present study 404 young Dutch and Flemish women aged 18 to 27 filled in an online questionnaire on the topic. From this sample, 71.3% reported to have had at least one experience of online sexual victimization. Results further show that offline experiences of sexual victimization before the age of 16 run a fivefold increased risk of online victimization. Additionally, young women who engage in offline casual sex more often are at increased risk for online victimization. Possibly these women are more sexually active, also online, and perhaps this increased activity also increases the odds of being confronted with sexual transgressions. These risk factors for online victimization identified in this study are partly in line with research on offline sexual victimization in youth and young adulthood. Boundaries between online and offline interactions might be fading, possibly resulting in risk factors transferring from one context into another. However, the two contexts seem to still have specific dynamics.

Keywords: sexual victimization, online, young women, the Netherlands, Flanders

Trefwoorden: seksueel grensoverschrijdende ervaringen, online, jongvolwassen vrouwen, Nederland, Vlaanderen